

**Evaluatie Experiment
Voetbalvandalisme en
Jeugdwelzijn
Rotterdam**

**Amsterdam, november 1990
Bureau Criminaliteitspreventie
A.E. van Burik met medewerking van
R.P. van Uffelen en A.G. van Dijk**

**Stichting het Persinstituut
H.H. van der Brug en J. Meijs**

Inhoud

	pag.
1 Inleiding	1
2 De projectbeschrijving	2
2.1 De projectorganisatie	2
2.2 Het verloop van het experiment	4
3 Beoordeling van het project door lokale participanten	8
3.1 Overleg en samenwerking	8
3.2 Het bereiken van de doelgroep	9
3.3 Overige ontwikkelingen: een nieuwe aanpak door de politie	10
4 Het realiseren van de doelstellingen	12
4.1 De subdoelstellingen: oordeel van geïnterviewden	12
4.2 Resultaten nameting onder supporters	13
4.3 De hoofddoelstelling	14
5 Conclusies en vervolgproject	18
5.1 Conclusies	18
5.2 Kenmerken vervolgproject	18
Bijlagen	
1 Tabellen	

1 Inleiding

In deze rapportage wordt het sociaal-preventieve experiment voetbalvandalisme en jeugdwelzijn - uitgevoerd bij Feijenoord in Rotterdam - geëvalueerd. Dit experiment vond plaats in de periode juli 1988-mei 1990. Inmiddels heeft het experiment een officieel vervolg gekregen met een samenwerkingsovereenkomst tussen de Stichting Feijenoord, de Stichting ROTS (Rotterdams Steunpunt Jongerenwerk) en (deel) gemeente IJsselmonde (wijkwelzijnszaken).

De hoofddoelstelling van het experiment luidt als volgt.

"Gegeven de problematiek van voetbalvandalisme moet getracht worden een bijdrage te leveren aan het beter beheersen en/of wellicht gedeeltelijk verminderen van deze problematiek".

Deze hoofddoelstelling kent een aantal subdoelstellingen:

- 1 De betrokkenheid van supporters, met name jongeren uit de vakken R, S en in mindere mate T, met (de organisatie van) de club vergroten.
- 2 Het bevorderen van integratie van de jongere supporters in de supportersvereniging van de club.
- 3 De beeldvorming rond voetbal en supporters zoals die momenteel leeft bij de club, regionale pers, politie, KNVB en het overige publiek beïnvloeden op een wijze die een positieve identiteit van de voetbalsupporters bevordert.

Om na te kunnen gaan in hoeverre de hoofd- en subdoelstellingen zijn gerealiseerd is van een aantal informatiebronnen gebruik gemaakt.

- Interviews met een van de supporterscoördinatoren en vertegenwoordigers van Feijenoord, gemeente Rotterdam, N.V. Stadion Feijenoord en de gemeentepolitie Rotterdam. In augustus 1989 zijn deze lokale participanten geïnterviewd, in september 1990 zijn de meesten opnieuw geïnterviewd.
- Gegevens van het Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme (CIV) en de Spoorwegpolitie.
- Interviews met side-supporters, die gehouden zijn in maart 1990.

Leeswijzer

- In hoofdstuk 2 wordt een beschrijving gegeven van het project in grote lijnen. Deze beschrijving valt gedeeltelijk samen met informatie die gegeven wordt in de 'Interimrapportage project voetbalvandalisme en jeugdwelzijn Rotterdam' (oktober 1989).
- In hoofdstuk 3 volgt de beoordeling door de betrokkenen van de onderdelen van het project.
- In hoofdstuk 4 wordt nagegaan in hoeverre de subdoelstellingen en de hoofddoelstelling zijn gerealiseerd.
- In hoofdstuk 5 worden algemene conclusies getrokken en wordt nader ingegaan op het, inmiddels gestarte, vervolgproject.

2 De projectbeschrijving

2.1 De projectorganisatie

In Rotterdam zijn per 1 juli 1988 twee supporterscoördinatoren aangesteld ten behoeve van het Experiment Supportersbeleid Rotterdam (ESR).

Deze supporterscoördinatoren zijn elk voor 24 uur per week in dienst van Feijenoord en gehuisvest binnen de kantoorruimte van Stichting Feijenoord (de betaald voetbalorganisatie).

Een van de supporterscoördinatoren werd gerecruteerd uit de doelgroep en belast met het uitvoeren van activiteiten voor de doelgroep. In de interimrapportage werd reeds gesignaleerd dat deze supporterscoördinator niet naar wens functioneerde. Hij bleek niet in staat om zelfstandig activiteiten te organiseren en voldoende afstand te nemen van zijn eigen (zich misdragende) achterban. Dit leidde tot beëindiging van zijn dienstverband per 1 februari 1990.

Er bestond een taakverdeling tussen de twee supporterscoördinatoren. De tweede supporterscoördinator nam deel aan diverse overlegsituaties rond het experiment en onderhield externe contacten in het kader van het experiment. Verder was hij belast met het toezicht op en het mede opzetten en uitvoeren van supportersactiviteiten voor en door de doelgroep. In de praktijk zijn de taken behorend bij het supporterscoördinatorschap van het begin af aan echter vooral uitgevoerd door de tweede supporterscoördinator. In het kader van de evaluatie is deze supporterscoördinator geïnterviewd.

Vanaf 1 maart 1989 tot 1 maart 1990 is aan het supportersproject een jongerenwerker toegevoegd in de functie van contactpersoon jeugdwelzijn. Formeel was deze medewerker in dienst van Buro HALT en voor 24 uur uitbesteed aan het supportersexperiment bij Feijenoord. Zijn taakstelling was gebaseerd op het gegeven dat een deel van de Rotterdamse side-supporters ook open jongerencentra bezoekt. Zijn werkzaamheden betroffen het ontwikkelen van een stelsel van uitgangspunten waarmee het jongerenwerk die groep side-supporters kan benaderen.

Overlegvormen

Het supportersexperiment is ondersteund door een begeleidingscommissie met een brede samenstelling en een zware personele invulling. De volgende participanten waren hierin vertegenwoordigd:

- Gemeente Rotterdam: Burgemeester Peper (voorzitter) alsmede het Hoofd Voorlichting;
- Buro HALT: de waarnemend voorzitter en tevens projectleider van het experiment;
- Stichting Feijenoord: de algemeen directeur en de veiligheidscoördinator;
- Stadion Feijenoord: de technisch directeur;
- Supportersvereniging Feijenoord: de voorzitter;
- Sportclub Feijenoord: de voorzitter van de amateursafdeling van Feijenoord;
- Stichting ROTS¹: coördinator/consulent open jongerenwerk;
- Gemeentepolitie Rotterdam: commissaris bureau Groot IJsselmonde;

¹ Rotterdams Steunpunt voor Jongeren en Jongerenwerk.

- Sponsor Feijenoord: in 1988 General Motors; in 1989 is de vaste plaats niet meer opgevuld door de nieuwe sponsor (HCS);
 - Arrondissementsparket: Hoofdofficier van Justitie;
 - Ministerie van Binnenlandse Zaken/Justitie: vertegenwoordigers van de Landelijke Stuurgroep Bestuurlijke Preventie;
 - Bureau Criminaliteitspreventie/Universiteit van Amsterdam.
- Deze begeleidingsgroep kwam half jaarlijks bijeen en had vooral een politiek karakter. Tijdens de bijeenkomsten zijn cruciale zaken binnen het project besproken. Dit betrof onder meer:
- sollicitatieprocedure supporterscoördinatoren en contactpersoon Jeugdwelzijn;
 - in het leven roepen van bijeenkomsten tussen bestuur, spelers, trainers én supporters, die tot de doelgroep behoren;
 - de plaats en inrichting van een nieuw supportershome;
 - activiteiten voor en door supporters behorend tot de doelgroep;
 - vorm en inhoud van het vervolgproject na afronding van het experiment.

Werkbegeleiding supporterscoördinatoren

De gemeente Rotterdam heeft het supportersexperiment beheersmatig ondergebracht bij buro HALT Rotterdam. In eerste instantie heeft de projectleider van buro HALT de werkbegeleiding verzorgd, met een frequentie van eens per week.

Vanaf februari 1989 is een van de supporterscoördinatoren begeleid door de Stichting ROTS. De ander is wegens de ontstane problemen rondom zijn functioneren tot het einde van zijn dienstverband begeleid door de projectleider van buro HALT.

In het tweede jaar van het supportersexperiment is de werkbegeleiding geïntensiveerd tot een overleg dat 2 à 3 keer per week plaatsvindt (overeenkomstig de wens, geuit in de Interimrapportage).

Dit kwam (mede) voort uit het feit dat het Rotterdamse project gekenmerkt werd door een intensief zoeken naar een eigen methodische aanpak.

Volgens de projectleider is de methodiek-ontwikkeling gericht op:

- het opbouwen van contacten met de doelgroep waarbij het initiatief bij de supporters gelaten wordt;
- het creëren van een basis waardoor in interventies een normstellende houding aangenomen kan worden en het contact toch behouden blijft.

De aandacht ging in eerste instantie uit naar de jongere zelf maar is er indirect ook op gericht de leden van de doelgroep (met name vak S) zo ver te krijgen dat ze minder deelnemen aan vechten, slopen en stenen gooien.

Overleg contactpersoon Jeugdwelzijn - Open jongerencentra

In het kader van het experiment voerde de contactpersoon jeugdwelzijn overleg met enkele lokale open jongerencentra in Groot IJsselmonde.

Nagegaan werd welke vormen van samenwerking er tussen het supportersexperiment en de instellingen in het jeugdwelzijnswerk ontwikkeld zouden kunnen worden.

Landelijk overleg supporterscoördinatoren

Supporterscoördinatoren uit de acht gemeenten met experimenten voetbalvandalisme komen geregeld in Utrecht bijeen om elkaar op de hoogte te houden van de stand van zaken in elke projectlocatie. In eerste instantie zou dit platform twee maandelijks bijeenkomen om contactlegging, werkwijzen, activiteiten, gemeenschappelijke problemen en mogelijke oplossingen te bespreken. In 1989 en 1990 zijn extra vergaderingen/themadagen belegd om alle relevante zaken op een verantwoorde wijze te bespreken. De bijeenkomsten nemen gemiddeld 4 uur in beslag.

2.2 Het verloop van het experiment

Contacten met de doelgroep

De Feijenoord aanhang is veel meer dan de aanhang van andere voetbalclubs in Nederland, afkomstig uit plaatsen verspreid over het gehele land. De (geïnterviewde) supporterscoördinator komt op basis van een onderzoek gehouden in de combi-trein en op basis van gesprekken met supporters en politie tot een lijst van 27 plaatsen in Nederland waar probleemsupporters vandaan zouden komen.

Tijdens de wedstrijden bevinden de meeste (potentiële) risicosupporters zich op de vakken R, S en T. Met name op vak R huist de harde kern, terwijl de jongste supporters in vak S te vinden zijn. Er is geen sprake van een samenhangende groep risicosupporters, maar van vele kleine groepjes. Men kent elkaar meestal van gezicht of een praatje, maar men onderhoudt geen intensief onderling contact.

De sterke geografische spreiding en geringe onderlinge samenhang hebben het bereiken van de doelgroep in de breedte niet gemakkelijk gemaakt. Vooral de jonge supporters van vak S, die nu nog de meelopers zijn als er rellen ontstaan, zijn nog ongeorganiseerd en dus moeilijk te bereiken.

De omvang van de risicogroep, wordt geschat op een harde kern van 100 à 150 man en maximaal circa 2500 meelopers. In de tussenrapportage werd vermeld dat de supporterscoördinatoren met 50 harde kernen en zo'n 200 meelopers regelmatig contact hebben. Dit aantal is volgens de (geïnterviewde) supporterscoördinator aan het einde van het experiment toegenomen tot circa 100 harde kernen en circa 350 meelopers.

De contacten met de doelgroep zijn op diverse manieren gelegd.

- Door bezoek aan het supportershome. De supporterscoördinatoren bezochten dit home wekelijks.
- De supporterscoördinatoren hielpen bij het opzetten en uitvoeren van supportersactiviteiten.
- Ze waren beschikbaar voor doelgroepleden, tijdens hun aanwezigheid op het kantoor in het stadion.
- Bij uitwedstrijden reisden ze mee in de combi-trein en waren ze aanwezig in het combi/risicovak.

Het supportershome

De doelgroep heeft vanaf december 1987 ongeveer een jaar lang een eigen supportershome gehad. Ongeregeldheden rondom de wedstrijd Feijenoord - VSB Stuttgart, hebben ertoe geleid dat een groep side-supporters zich verschanste in het supportershonk. Dit is geëindigd met een poging tot brandstichting in het honk, dat vervolgens gesloten is. Onderhandelingen met de directie van het stadion, over de plaats van een nieuw supportershome hebben tijdens de experimentfase geen concreet resultaat opgeleverd. Inmiddels is met de start van het vervolgproject (najaar 1990) wel een nieuwe supportersruimte gecreëerd (achter de risicovakken R en S).

Georganiseerde activiteiten

Tijdens de twee voetbalseizoenen 1988/1989 en 1989/1990 zijn diverse supportersactiviteiten opgezet met als doel de positieve betrokkenheid van jonge side-supporters bij Feijenoord te vergroten.

- Activiteiten in het supportershome voor jonge maar ook oudere Feijenoord-supporters. Zo zijn er (in het eerste voetbalseizoen) klaverjasavonden, een voetbalkwis en een dart-toernooi gehouden.
- De shirtsponsor van Feijenoord (HCS) heeft een grote vlag - van 12 bij 20 meter - ter beschikking gesteld om op de vakken te gebruiken. De zorg voor deze vlag ligt bij georganiseerde én ongeorganiseerde supporters. Beiden hebben een groepje van ongeveer 5 man samengesteld. Het resultaat is een gecreëerde mogelijkheid voor club, georganiseerde en ongeorganiseerde supporters om elkaar te vinden in onderlinge samenwerking. Een en ander verloopt over het algemeen goed.
- Bij thuiswedstrijden werd de speler van de dag gekozen door een jury van 10 personen afkomstig uit de doelgroep. De supporterscoördinator haalt hem op om samen naar het supporters home te gaan. Dit initiatief is in het seizoen 1989/1990 versterkt voortgezet in overleg met de technische staf en het bestuur van Feijenoord.

Er werden ook spelers aangewezen door de technische staf die het supportershome dienden te bezoeken. Dit systeem heeft redelijk goed gewerkt tot het moment dat het supportershome diende te worden gesloten. Daarna is het wegens het ontbreken van een ruimte gestaakt.

- Maandelijks verschijnt er een supporterskrant 'kuipbewoners' geheten. Dit blad wordt in een oplage van 500 stuks gemaakt door een groep actieve doelgroepleden. Het blad is een groot succes getuige het feit dat na verspreiding nauwelijks exemplaren op de grond zijn terug te vinden. Het blad wordt door de Stichting Feijenoord ondersteund onder andere door medewerking te verlenen bij het regelen van interviews met spelers en technische staf.
- Er zijn veld- en zaalvoetbaltoernooien georganiseerd, waaraan werd deelgenomen door supportersteams, geformeerd uit supporters van de vakken R-S en T.
- Het creëren van een overleg (eens per 5 weken) tussen bestuur en side-supporters is een belangrijke ontwikkeling geweest in het versterken van de band tussen club en supporters.

Allerlei zaken die side-supporters bezig hielden konden bespreekbaar worden gemaakt. Naast zaken van voetbaltechnische aard (zoals opstelling en aankopen) worden ook de problemen die de supporters met hun gedrag voor de club veroorzaakten, aan de orde gesteld. Dit overleg heeft onder andere geresulteerd in een afbetalings-regeling voor een aantal supporters waartegen Feijenoord een civiele aansprakelijkheidsprocedure heeft gevoerd

naar aanleiding van de ongeregelde heden tijdens de wedstrijd Feijenoord-Fortuna.

Het reizen bij uitwedstrijden

De supporterscoördinatoren reizen in de combi-trein mee naar uitwedstrijden. Een van de supporterscoördinatoren heeft bewerkstelligd dat er (vanaf februari 1989) weer eten en drinken verstrekt wordt in de trein. Het beheer hiervan is - onder supervisie van deze coördinator - in handen van de side-supporters.

Er bestaat echter een toenemende teneur bij risico-supporters (met name de harde kern) om op eigen gelegenheid (per auto) te reizen.

Het reizen met de combi-trein wordt onaantrekkelijk gevonden omdat het financieel te weinig voordeel oplevert. Ook de strakke en vaak onzachtzinnige begeleiding door politie naar de stadions wordt als onaangenaam ervaren.

Het in grote getale vooruitreizen van risico-supporters maakt het voetbalvandalisme minder goed beheersbaar, met name voor de (spoorweg)politie.

De (geïnterviewde) supporterscoördinator heeft onderzoek gedaan² onder een (beperkte) groep voetbalsupporters reizend in de combi-trein. Op basis van zijn bevindingen komt hij tot enkele aanbevelingen om het reizen met de combi-trein vooral vanuit financieel oogpunt aantrekkelijker te maken.

Activiteiten op het vlak van hulpverlening en jeugdwelzijn

De hulpverlening aan supporters door de supporterscoördinatoren is beperkt gebleven tot schriftelijke ondersteuning (advocaat, politie, justitie) van een drietal supporters in juridische zaken.

De projectleiding heeft het supportersexperiment op het stedelijk overleg van open jongerencentra bij de Stichting ROTS geïntroduceerd.

Er werden diverse activiteiten georganiseerd in samenwerking met open jongerencentra zoals:

- In samenwerking met open jongerencentrum 'de Fiets', waar jonge Feijenoord fans komen, werd een excursie door het Feijenoord stadion georganiseerd.
- Met open jongerencentrum 'Quasi' werd een voetbalwedstrijd voor bezokkende Feijenoord fans georganiseerd.
- In samenwerking met de Stichting JIJ (Jongerenwerk IJsselmonde) is een supporters zaalvoetbalcompetitie opgezet. De organisatie werd opgezet vanuit het project, het uitvoerend werk werd verricht door jongerenwerkers.

Dergelijke activiteiten werden georganiseerd in samenwerking met de contactpersoon Jeugdwelzijn die gedurende een jaar verbonden is geweest aan het project.

Preventie is volgens de contactpersoon Jeugdwelzijn een proces dat stap voor stap ontwikkeld moet worden, binnen de verschillende geledingen van het jeugdwelzijnswerk: recreatie, educatie, hulpverlening en positieverbetering.

De contactpersoon jeugdwelzijn heeft op basis van gesprekken met jongerenwerkers een inventarisatie gemaakt van mogelijkheden om de doelstellingen van het jongerenwerk en van het experiment supportersbeleid Rotterdam met elkaar te verbinden. Dit heeft geresulteerd in een actieplan 'voetbalsupporters en jeugdwelzijnswerk'.

² Onderzoeksrapport Combi-vervoer Feijenoord supporters.

Naar aanleiding van dit rapport is een projectgroep 'Sport en preventie' opgericht in het proefgebied Groot IJsselmonde: hierin zijn politie, deelgemeente en jongerenwerk vertegenwoordigd.

Een preventieve aanpak vanuit het jongerenwerk zou de volgende kenmerken moeten hebben.

- Zij dient gericht te zijn op jonge aankomende supporters die nog geen vast gedragspatroon hebben ontwikkeld.
- Er moet gewerkt worden aan methodiek-ontwikkeling gericht op het maken en onderhouden van contacten. Hierdoor kan de aanspreekbaarheid van jonge (fanatieke) voetbalfans worden vergroot.
- Het aanbieden van recreatieve activiteiten vormt voor jongerenwerkers een goed aangrijpingspunt voor een preventieve aanpak.

3 Beoordeling van het project door lokale participanten

3.1 Overleg en samenwerking

De Rotterdamse begeleidingscommissie had een sterk formeel en politiek karakter. Ondanks de geringe vergaderfrequentie (men kwam eens per 6 maanden bijeen) wordt in de interimrapportage reeds gesteld dat betrokkenen de begeleidingscommissie als een zinvol platform beschouwen waar efficiënt en slagvaardig vergaderd wordt. Dit is in het tweede seizoen zo gebleven. De opzet om een 'zware' begeleidingscommissie te formeren heeft zeker gunstig gewerkt. Op hoofdpunten konden belangrijke besluiten worden genomen. Vooral het feit dat het bestuur van Feijenoord zich in toenemende mate constructief heeft opgesteld, heeft hiertoe bijgedragen.

De gunstige ontwikkeling van het Rotterdamse project in beleidsmatige zin, heeft geresulteerd in een samenwerkingsovereenkomst tussen jongerenwerk (Stichting ROTS), (deel)gemeente (wijkwelzijnszaken) en de Stichting Feijenoord.

Dankzij een verandering in opstelling van het bestuur van Feijenoord, vinden met een vaste regelmaat confrontaties/uitwisselingen plaats tussen het bestuur van Feijenoord en supporters. Dit wordt door de geïnterviewden als een belangrijke vooruitgang gezien. Een tweede succes-punt is de afspraak dat spelers bij Feijenoord contractuele verplichtingen krijgen opgelegd om contacten te leggen en te onderhouden met supporters, via deelname aan supportersactiviteiten. Hiermee hoopt men het probleem te ondervangen dat het initiatief vanuit spelers zelf vaak onvoldoende was. Ook de bereidheid tot medewerking aan de supporterskrant van de kant van Feijenoord wordt als pluspunt genoemd.

De houding en medewerking van de supportersvereniging Feijenoord en van de amateurclub Feijenoord worden door de geïnterviewden als teleurstellend en onvoldoende bestempeld. Tussen de georganiseerde supporters en de ongeorganiseerden ligt volgens een aantal betrokkenen dan ook een wereld van verschil, waarbij men zich afvraagt of dat ooit te overbruggen valt. Het gebrek aan medewerking van de officiële supportersvereniging aan het experiment is tot uiting gekomen in het afwijzen van gezamenlijke avonden voor georganiseerde en ongeorganiseerde supporters en de weigering om de mogelijkheid van een proefperiode in te stellen bij lidmaatschap.

De afhoudende houding van de supportersvereniging kan volgens een van de geïnterviewden begrepen worden vanuit de historische achtergrond. De supportersvereniging heeft in het verleden binnen Feijenoord weinig ruimte gekregen om zich te ontplooien. Men diende zich voornamelijk te beperken tot het organiseren van (bingo-)avonden en de verkoop van kaartjes. Daarom mist men nu nog de ervaring en flexibiliteit om aan te haken bij een initiatief als het supportersexperiment. Bovendien heeft men te maken met een achterban die hier ook weinig in ziet.

De verwachtingen omtrent de toekomstige samenwerking met de officiële supportersvereniging zijn echter niet ongunstig. Tegen het einde van de experimentperiode worden al enkele signalen genoemd die duiden op een meer flexibele opstelling, zoals de houding ten opzichte van de supportersvlag

en de mogelijkheid tot samenwerking met de (nieuwe) supporterbegeleiders binnen het nieuwe supporterhome.

Ook de sportclub Feijenoord (de amateurclub) heeft weinig respons gegeven op de ontwikkelingen binnen het experiment. De geïnterviewden zijn het niet met elkaar eens over de rol die de sportclub had kunnen vervullen. Enerzijds lijkt het project voor de sportclub niet zo relevant: de sportclub heeft heel veel juniorleden, er is weinig overlap met de supportersgroep (de sportclub zou dan ook niet meer vertegenwoordigd zijn in de begeleidingscommissie van het vervolgproject).

In een ander interview wordt echter melding gemaakt van het feit dat circa 50 side-supporters lid zijn geworden van een andere voetbalclub. De sportclub Feijenoord zou hier een kans hebben laten liggen!

In enkele interviews komt ook de opstelling van de sponsor ter sprake. De oude sponsor (general Motors) was actief betrokken bij het experiment. Dit had een gunstig effect op de club. Bij de nieuwe sponsor is helaas geen sprake van een zelfde actieve opstelling.

De betrokkenheid van het jeugdwelzijnswerk is met name door de inspanningen van de contactpersoon jeugdwelzijn vergroot. Zijn 'actieplan voetbal-supporters en jeugdwelzijnswerk' heeft concrete uitgangspunten opgeleverd waar het jongerenwerk mee uit de voeten kan. Sommige geïnterviewden vinden het jammer dat zijn werkzaamheden binnen het project - na een contract van een jaar - niet zijn gecontinueerd. Hierdoor zou de noodzakelijke continuïteit in het stap voor stap opbouwen van een relatie met het jeugdwelzijnswerk zijn verdwenen. Het aantal activiteiten dat voor de doelgroep werd georganiseerd in samenwerking met of binnen het jeugdwelzijnswerk is georganiseerd is dan ook beperkt gebleven. Dit heeft er volgens betrokkenen toe bijgedragen dat de preventieve aanpak van jonge risicosupporters als de oorspronkelijke invalshoek van de projectgroep 'Sport en Preventie' is verbreed naar 'Jeugd en Preventie' (de nieuwe naam van de projectgroep).

Het effect van het jeugdwelzijnswerk op het experiment is beperkt geweest. Bestaande methodieken van uit het reguliere jongerenwerk zijn niet toepasbaar gebleken in de stadions. Als het jeugdwelzijnswerk in de toekomst wel een actieve rol zou willen gaan vervullen dan betekent dat volgens betrokkenen dat er aan adequate methodiekontwikkeling moet worden gewerkt, gericht op het aangaan en onderhouden van contacten met jongeren. Met name binnen het reguliere jongerenwerk signaleert men echter een gebrek aan interesse en motivatie.

3.2 Het bereiken van de doelgroep

De (geïnterviewde) supporterscoördinator is van mening dat de doelgroep onvoldoende is bereikt: 'De meesten zijn wel bekend in de zin van af en toe een praatje maken maar werken met de doelgroep is een zeer tijdrovende zaak; en tijd was het belangrijkste attribuut dat ik niet voor handen had'. Dat de doelgroep onvoldoende is aangesproken wordt bevestigd door de overige geïnterviewden. Er is een aantal redenen voor te geven:

- Het feit dat de supporterscoördinator, afkomstig uit de doelgroep en speciaal aangesteld voor deze taak, zich nauwelijks als zodanig heeft gemanifesteerd.
- De andere supporterscoördinator was vanuit zijn achtergrond minder toegerust voor deze taak én had weinig tijd beschikbaar (3 dagen per week)³.
- De kenmerken van de doelgroep zoals weinig onderlinge organisatie en sterke geografische spreiding.
- De houding van het bestuur van Feijenoord ten opzichte van het project, die zich pas langzaam ontwikkeld heeft van afwijzend, via terughoudend tot samenwerkend.

De projectleiding komt dan ook tot de conclusie dat de methodiekontwikkeling die gericht was op 'het creëren van een basis waardoor in interventies een normstellende houding kan worden aangenomen en het contact toch behouden blijft', onvoldoende uit de verf gekomen is.

Een van de geïnterviewden vat het resultaat van het experiment als volgt samen: 'het (terrein) lag volkomen braak, er staat nu een raamwerk en aan de opvolgers de eer om hier een degelijk gebouw van te maken'.

Het supportershonk

Het oude supportershonk, dat een jaar heeft bestaan, werd beschouwd als het domein van side-supporters. Alleen de politie (jeugdbegeleidingsteam) en de supporterscoördinatoren kwamen er ook geregeld. Na de ongeregelheden tijdens de wedstrijd Feijenoord - VSB Stuttgart, hebben circa 150 supporters zich opgesloten in het honk en vervolgens heeft er een poging tot brandstichting plaatsgevonden. Voor diverse participanten binnen het project is dit - en de ongeregelheden tijdens de wedstrijd Feijenoord - Fortuna - een enorme negatieve ervaring geweest voor de voortgang van het project.

Het heeft vervolgens bijna een jaar geduurd voordat de tijd rijp was voor een nieuw supporterhonk, dat er met de start van het vervolgproject is gekomen. Dit nieuwe supportershonk is op een andere leest geschoeid; hetgeen beschouwd mag worden als voortbouwen op de ervaringen die gedurende de experimentperiode zijn opgedaan:

- het nieuwe honk is bedoeld voor jonge Feijenoordsupporters;
- er wordt geen alcohol geschonken;
- het neemt een centrale plaats in binnen het vervolgproject;
- het vormt de basis van waaruit de nieuwe projectmedewerkers opereren; zij hebben hier ook hun kantoorruimte.

3.3 Overige ontwikkelingen: een nieuwe aanpak door de politie

In hoofdstuk 5 komt de vraag aan de orde in hoeverre de hoofddoelstelling van het project - het beheersbaar maken van het voetbalvandalisme - is gerealiseerd. Tegen het licht van de beantwoording van deze vraag is het van belang om ook melding te maken van de aanpak die vanuit de politie ontwikkeld is de laatste 2 jaar. Volgens verschillende geïnterviewden heeft het veranderd optreden van de politie zeker ook bijgedragen aan de realisering van de algemene projectdoelstelling.

³ Ter vergelijking de 3 nieuwe projectmedewerkers worden in totaal voor 90 uur per week aangesteld.

Gelijktijdig met de opening van het oude supporterhonk (december 1988), is de politie van het wijkbureau 'Groot IJsselmonde' van start gegaan met een nieuwe aanpak.

Er werd een vast team van 9 mensen geformeerd - waarvan er 2 inmiddels geheel zijn vrijgemaakt van ploegendienst - die altijd in uniform aanwezig zijn bij thuiswedstrijden. Bij uitwedstrijden gaan er telkens 4 man mee.

Uitgangspunten bij deze aanpak zijn:

- kennen en gekend worden;
- bij elke wedstrijd geüniformeerd aanwezig zijn betekent dat het normaal wordt dat de (geüniformeerde) politie er is.

Deze aanpak werpt volgens de geïnterviewde politiefunctionaris zijn vruchten af: 'je hebt inmiddels een zeker respect opgebouwd en daarom kan je als het nodig is een aantal relschoppers isoleren, zonder dat de situatie escaleert'. Dit betekent ook dat met minder mensen effectiever kan worden opgetreden. Bovendien zijn er duidelijke werkafspraken gemaakt tussen dit zogenaamde jeugdbegeleidingsteam en de M.E. Ook hierdoor kan een verbetering in aanpak van ongeregelheden worden gerealiseerd.

Gaandeweg werd het voor de politie steeds duidelijker dat ze met hun werkzaamheden de districtsgrenzen moesten overschrijden. De jongeren die namelijk in het stadion overlast veroorzaakten zijn niet alleen al op zondagmorgen aanwezig in de binnenstad maar zijn ook terug te vinden onder de relschoppers die overlast veroorzaken bij bijzondere gelegenheden als Oud en Nieuw en koninginnedag. Het is daarom het streven van het jeugdbegeleidingsteam om de ontwikkelde aanpak ook toe te kunnen passen buiten het stadion en zelfs buiten de landsgrenzen, indien risicovolle wedstrijden in het buitenland worden gespeeld.

De samenwerking tussen het supportersproject en de politie is de afgelopen 2 jaar heel beperkt gebleven. Op ad hoc basis heeft er onderlinge uitwisseling plaatsgevonden tussen projectleiding en jeugdbegeleidingsteam.

In principe ziet de geïnterviewde politiefunctionaris echter wel een duidelijke taak weggelegd voor een supporterscoördinator, als interventor bij incidenten tijdens een voetbalwedstrijd. Tijdens de experimentperiode is deze taak echter nauwelijks gerealiseerd.

4 Het realiseren van de doelstellingen

4.1 De subdoelstellingen: oordeel van geïnterviewden

Onderstaand zijn de subdoelstellingen weergegeven.

- 1 De betrokkenheid van supporters, met name jongeren uit de vakken R, S en in mindere mate T, met (de organisatie van) de club vergroten.
- 2 Het bevorderen van integratie van de jongere supporters in de supportersvereniging van de club.
- 3 De beeldvorming rond voetbal en supporters zoals die momenteel leeft bij de club, regionale pers, politie, KNVB en het overige publiek beïnvloeden op een wijze die een positieve identiteit van de voetbalsupporters bevordert.

De geïnterviewden spreken zich positief uit over de resultaten die geboekt zijn bij het realiseren van de eerste subdoelstelling. Vooral het komen tot een terugkerend overleg tussen Feijenoord en side-supporters wordt als een doorbraak gezien. Andere successen op dit vlak zijn het verschijnen van de supporterskrant en de beide voetbaltoernooien met side-supporters die zeer positief zijn verlopen.

In het algemeen kan zeker gesteld worden dat de relatie supporters - Feijenoord is verbeterd en meer ontspannen is dan voor het project. Vooral bij Feijenoord is er sprake van een bepaalde openheid over moeilijkheden die ontstaan voor de club als supporters zich misdragen.

Ten aanzien van de tweede en derde subdoelstellingen zijn slechts heel beperkte resultaten te melden.

In het algemeen wordt gesteld dat jonge side-supporters minder dan de leden van de harde kern, bereikt zijn binnen het project.

Verder bestaat er nog steeds een grote afstand tussen georganiseerde en (jonge) ongeorganiseerde supporters. De jonge side-supporters willen niet horen tot de club die een bingo-avond organiseert. De supportersvereniging op haar beurt, was tot voor kort niet bereid om zich extra inspanningen te getroosten om deze groep aan zich te binden. De verwachtingen over samenwerking binnen het vervolgproject zijn echter hoopgevend. Er is sprake van een positieve intentieverklaring vanuit de supportersvereniging.

Wat betreft de derde doelstelling zijn positieve effecten bereikt in beeldvorming over voetbal en supporters bij club en politie. Pogingen die vanuit het project ondernomen zijn om de regionale en landelijke pers te beïnvloeden hebben weinig opgeleverd. Zo was de publikatie over de komst van de nieuwe supportersbegeleiders uiterst ongelukkig. Er stond een grote foto bij van de M.E..

De geïnterviewde politiefunctionaris constateert binnen zijn eigen organisatie wel een geleidelijke verandering in de relatie met de pers. Doordat hij sommige journalisten leert kennen kan informatie genuanceerder worden overgedragen en wordt er zorgvuldiger gepubliceerd.

4.2 Resultaten nameting onder supporters

In het kader van de nameting van de effectevaluatie zijn in maart 1990 34 supporters ondervraagd. Een deel van de vragen had betrekking op participatie en beoordeling van onderdelen van het project. De ondervraagde supporters behoren volgens de geïnterviewden tot de meest problematische supporters en zijn op die grond mede door bemiddeling van de supporterscoördinator geselecteerd. Van de 34 respondenten hebben er 18 ook meegedaan aan de voormeting. Bij de interpretatie van de resultaten in het kader van deze nameting moet rekening worden gehouden met het feit dat het aantal ondervraagde supporters beperkt is (34) gelet op de totale omvang en geografische spreiding van de doelgroep (100 à 150 harde kernen en circa 2500 meelopers).

Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste resultaten.

Het kennen van en de contacten met de supporterscoördinator

- 20 Respondenten (59%) weten dat er een of twee supporterscoördinatoren aangesteld zijn bij Feijenoord. Het merendeel denkt dat er sprake is van één supportercoördinator (hetgeen vanaf 1 februari 1990 ook het geval was).
- 5 Respondenten (15%) kennen de supporterscoördinator vrij goed: de overige 15 (44%) kennen hem (hun) alleen van naam of van horen zeggen.
- De bekendheid met de supporterscoördinator is meestal ontstaan in het eigen stadion.

Taken supporterscoördinator

De belangrijkste taken die men ziet weggelegd voor de supporterscoördinator liggen op het vlak van:

- de vrijetijdsbesteding (27 respondenten: 80%);
- het meewerken aan een side-krant (24 respondenten: 70%);
- het geven van informatie naar aanleiding van problemen (16 respondenten: 47%).

Een minderheid (29%) vindt het handhaven van orde op de tribune een taak van een supporterscoördinator. Het handhaven van orde tijdens de reizen naar uitwedstrijden wordt iets vaker als taak gezien (41%).

Praten met supporterscoördinatoren over problemen

- 4 respondenten (12%) hebben met een supporterscoördinator over problemen gesproken; daarbij ging het om problemen op het gebied van huisvesting, financiën, werk, politie en/of justitie;
- 3 van deze 4 respondenten vonden deze gesprekken niet zinvol.

Deelname en waardering georganiseerde projectactiviteiten

Het merendeel van de ondervraagde supporters is op de hoogte van de activiteiten die zijn georganiseerd. Bijna iedereen (88%) weet dat er zaal/veldvoetbaltoernooien zijn geweest. Het kiezen van de speler van de dag is bij 82% bekend en het bestaan van de side krant bij 79%. Dat er bijeenkomsten worden georganiseerd van spelers, trainers en bestuur is bij 59% van de respondenten bekend.

De side-krant wordt door ieder die hem kent gelezen. Tweederde is van mening dat het een goede krant is.

De deelname aan de overige activiteiten ligt op ongeveer 50% (van de respondenten die ermee bekend zijn). Hun oordeel is overwegend positief.

Mening over optreden supporterscoördinatoren

Aangezien velen de supporterscoördinatoren niet kennen hebben ze er ook geen mening over. 18 Respondenten geven wel een algemeen oordeel:

- de helft is positief (3 respondenten zijn heel tevreden, 7 respondenten zijn enigszins tevreden);
- de andere helft is ontevreden (3 respondenten: enigszins ontevreden, 5 respondenten: heel ontevreden).

De mening over de supporterscoördinator bij het reizen is minder positief: 17 respondenten geven hierover een oordeel. Een respondent geeft een positief oordeel, 6 respondenten vinden dat het wel gaat, de overige 11 vinden het negatief. Een vergelijkbaar oordeel wordt gegeven over het optreden bij wedstrijden.

Het supportershome

Vrijwel iedereen (94%) is van mening dat er in het supportershome activiteiten voor de Side moeten plaatsvinden. Dat moeten vrijetijdsactiviteiten zijn vinden de meesten (79%) en geen informatie over problemen.

Conclusie

Samenvattend kan worden gesteld dat met de georganiseerde activiteiten een groot deel van de ondervraagde doelgroep is bereikt. De supporters die er aan deelnamen zijn er over het algemeen ook tevreden over. De persoonlijke contacten tussen supporterscoördinator(en) en doelgroep zijn echter beperkt gebleven. De mening over het optreden van de supporterscoördinator(en) is bovendien ook niet onverdeeld positief. Hiermee wordt het beeld bevestigd dat in het voorgaande hoofdstuk is geschetst: de structurele activiteiten die op poten zijn gezet om de relatie tussen club en supporters te verbeteren zijn een succes gebleken; het aangaan en uitbouwen van niet vrijblijvende contacten met side-supporters is niet goed gelukt.

4.3 De hoofddoelstelling

Voor het aangeven van de ontwikkeling van het voetbalvandalisme, gepleegd door Feijenoord supporters maken we gebruik van 3 bronnen:

- indrukken van de geïnterviewden (met name politie);
- CIV gegevens;
- gegevens uit de nameting onder supporters.

Indrukken lokale participanten

Dankzij een verbetering in aanpak van diverse kanten (project, politie en justitie) heeft men bij de Rotterdamse politie de indruk dat het voetbalvandalisme gepleegd door Feijenoord supporters afneemt. Men voegt daar wel gelijk aan toe dat dit alleen zo zal blijven als er constant aandacht voor blijft. Als supporters zich ernstig misdragen dan blijken nu vaker aanhoudingen te kunnen worden verricht.

Andere geïnterviewden geven een nadere nuancering aan de geconstateerde afname van het voetbalvandalisme: 'Kwantitatief is het minder geworden maar kwalitatief is het veranderd'. Er doen zich meer excessen voor; er worden meer geweldsdelicten gepleegd in kleinere groepjes, waarbij meer moeite wordt gedaan om het niet openlijk te doen! Dit moet gezien worden als een

reactie op 'het kennen en gekend worden' dat vanuit de politie en voetbalclub (supporterscoördinatoren) wordt toegepast.

Gegevens CIV

Bij de bewerking van de CIV-gegevens doet zich een aantal knelpunten voor. Vrij moeilijk is het om vast te stellen wat onder een incident moet worden verstaan. Er kunnen zich namelijk rond één wedstrijd meerdere voordoen. Bovendien is het niet altijd zo dat uit de protocollen blijkt wie bepaalde handelingen hebben verricht: aanhangers van team A of van team B. Datzelfde geldt voor aanhoudingen. Daarvan is ook niet steeds vermeld van welke club de betreffende aangehoudenen aanhanger zijn. We verzoeken daarom onze bewerking van CIV-gegevens als indicatief te beschouwen en niet meer dan dat.

Bij de poging tot kwantificering van de inhoud der protocollen is getracht om een indeling te hanteren in gebeurtenissen binnen en buiten het stadion, die dan verder zijn uitgesplitst rekening houdend met het doelwit van gewelddadigheden en de aard van het gedrag. Dat levert voor de vier seizoenen waarover gegevens beschikbaar zijn het volgende beeld op (Tabel 1):

Tabel 1: Incidenten veroorzaakt door supporters van Feijenoord in de seizoenen 86-87, 87-88, 88-89 en 89-90

	Doelwit in het stadion of op het parkeerterrein			
	86-87	87-88	88-89	89-90
- Scheidsrechter	1	0	0	0
- Spelers/trainer(s)	0	1	0	2
- Supporters	2	3	7	3
- Politie	0	2	1	3
- Vernielingen/wangedrag	3	1	4	6
	Doelwit buiten het stadion			
	86-87	87-88	88-89	89-90
- Vernielingen in de trein/op het station	11	8	6	4
- Bekogelen van de trein	7	5	4	2
- Vernieling van trams/bussen etc.	5	5	6	6
- Geweldpleging/wapenbezit	5	2	4	2
- Politie	1	2	2	1
- Supporters	6	2	4	5
- Wangedrag/diefstal/dronkenschap/discriminatie	3	4	4	2
Totaal	44	35	42	36

Uit bovenstaande kan met enige voorzichtigheid worden afgeleid dat het seizoen 89-90 in Rotterdam wat rustiger is verlopen dan seizoen 88-89.

De gegevens van de spoorwegpolitie komen overeen met de CIV-gegevens wat betreft vernielingen gepleegd aan/in treinen en op stations. Beide laten

een afname zien. Bij de spoorwegpolitie ontbreken echter de gegevens over het laatste seizoen (1989-1990).

Tabel 2: Vernielingen in treinen en of stations van Feijenoord aanhangers vergeleken met landelijke gegevens

	Landelijk	Feijenoord
86-87	922	294
87-88	915	201*
88-89	912	177

*= Hierbij is de wedstrijd tegen Bayer Leberkussen buiten beschouwing gebleven.

Vergelijking van beide bronnen laat weliswaar dezelfde tendens zien (een afname) maar illustreert tevens opnieuw de beperking van de CIV-gegevens: gezien de kleine aantallen geregistreeerde incidenten is de informatie vanuit het CIV verre van volledig.

De geconstateerde daling van geregistreeerde incidenten van de spoorwegpolitie doet zich niet landelijk voor. Deze gunstige uitslag wordt echter sterk gerelativeerd wanneer men zich realiseert dat steeds meer risico-supporters van Feijenoord met eigen vervoer reizen.

Nameting onder Feijenoord supporters

De respondenten is gevraagd of zij bepaalde vormen van misdragingen meer of minder hebben vertoont in vergelijking met een jaar daarvoor. De antwoorden op deze vraag zijn weergegeven in bijlage 1.

Uit deze gegevens blijkt dat:

- Bij 5 gedragingen geeft bijna iedereen aan dat men dat even vaak doet als tijdens het vorige seizoen (gebruik alcohol onderweg, blowen, uitfluiten spelers tegenpartij, uitschelden scheidsrechter, pesten agenten/suppoosten).
- Bij 6 gedragingen is de groep die zegt 'even vaak' (bijna) net zo groot als de groep die zegt 'minder vaak' (uitschelden supporters tegenpartij, vernieling in stadion, gooien bommen/strikers, meenemen wapens, gooien stenen, vechten met supporters tegenpartij).
- Bij 4 gedragingen geeft bijna iedereen aan het minder te doen (gooien van fruit, vernielingen in trein, gooien vuurwerk, bekogelen treinen).

Uit het bovenstaande kan geconcludeerd worden dat er niet eenduidig sprake is van een afname. Er zijn zowel supporters die minder en supporters die evenveel voetbalvandalisme plegen. Er is in ieder geval geen sprake van een toename. De meest ernstige gedragingen vallen in de middengroep waarbij respondenten zowel zeggen 'ik doe het even vaak' als 'ik doe het minder vaak'. Een toename van de ernst van de incidenten zoals gesignaleerd in de interviews vinden we dus niet bevestigd.

Opmerkelijk tenslotte is het gegeven dat opnieuw het vernielen van treinen en het bekogelen van treinen incidenten blijken te zijn die minder voorkomen.

Voorts zijn aan de respondenten twee vragen gesteld over voetbalvandalisme in het algemeen. De resultaten zijn weergegeven in de tabellen 3 en 4.

Tabel 3: Mening omvang voetbalvandalisme eigen club

	abs	%
- toegenomen	10	29
- gelijk gebleven	12	36
- afgenomen	11	32
- geen mening	1	3
Totaal	34	100

Tabel 4: Omvang eigen gedrag voetbalvandalisme

	abs	%
- doe meer mee	2	6
- het zelfde	14	41
- minder	15	44
- geen antwoord	3	9
Totaal	34	100

De gegevens uit tabel 4 bevestigen het beeld dat de ondervraagde supporters ófwel evenveel ófwel minder voetbalvandalisme plegen.

Over het voetbalvandalisme bij Feijenoord in het algemeen zijn de meningen volledig verdeeld.

Conclusie hoofddoelstelling

We laten de verschillende resultaten nog even de revue passeren.

- De geïnterviewde participanten zijn van mening dat de omvang van het voetbalvandalisme bij Feijenoord afneemt, daarbij wordt wel de kanttekening geplaatst dat de ernst wellicht toeneemt.
- De CIV-gegevens (met beperkte betrouwbaarheid) over de afgelopen 4 seizoenen vertonen een beeld van op en neergang. Wanneer we alleen naar de laatste 2 seizoenen kijken dan is er sprake van een daling (met 18%).
- De nameting onder side-supporters over de laatste twee seizoenen laat zien dat de meeste respondenten ofwel evenveel ofwel minder vandalisme plegen.
- Het vandalisme in en rondom treinen is afgenomen, maar supporters gaan ook minder met de trein.

Op basis van bovenstaande gegevens mogen we concluderen dat er sprake is van een lichte tendens tot afname.

5 Conclusies en vervolgproject

5.1 Conclusies

Op basis van het voorgaande trekken we de volgende conclusies over de experimentperiode.

- **Doelgroep werd onvoldoende bereikt.** De supporterscoördinator is er niet in geslaagd om contact te leggen én te onderhouden met de brede groep van jonge supporters. De harde kern van side-supporters werd via de activiteiten én het supportersshonk wel bereikt. De methodiek gericht op het creëren van een onderlinge basis op grond waarvan men supporters kan aanspreken op misdragingen is echter niet goed uit de verf gekomen. Een en ander wordt echter heel begrijpelijk wanneer men kijkt naar het verloop van het project: de ongelukkige keuze die gemaakt is met de aanstelling van een supporterscoördinator vanuit de doelgroep en de taakomschrijving die voor de andere coördinator was afgesproken. Bovendien moest de uitvoering van activiteiten voornamelijk worden gerealiseerd binnen één supporterscoördinatorschap van 24 uur per week.
- **Het aanbod van activiteiten is in omvang beperkt geweest maar sterk gericht op versterking van de binding met de club.** Het aanbod van activiteiten wordt positief beoordeeld door lokale participanten én door de doelgroep.
- **De aansluiting tussen project en jongerenwerk is gunstig gestart maar niet (zichtbaar) gecontinueerd.** De betrokkenheid van het jeugdwelzijnswerk is met name door de inspanningen van de contactpersoon jeugdwelzijn vergroot. Het verdient aanbeveling dat deze invalshoek binnen het vervolgproject snel opgepakt wordt om te voorkomen dat de resultaten, die geboekt zijn op deze moeilijke weg, verwateren.
- **Het project heeft zich in beleidsmatige zin gunstig ontwikkeld.** Mede dankzij de samenstelling van de Rotterdamse begeleidingscommissie zijn gunstige condities gecreëerd voor een vervolgproject. Er is sprake van een constructieve houding bij het bestuur van Feijenoord en een voorzichtige bereidheid bij de officiële supportersvereniging om mee te denken binnen het vervolgproject. Bovendien is er weer een (nieuw) supportersshonk. Binnen het politiebureau Groot IJsselmonde is - gelijktijdig met en gestimuleerd door de gunstige beleidsmatige ontwikkelingen binnen het project - een aanpak ontwikkeld die aansluit bij de uitgangspunten van een supportersproject.
- **Stabilisering en enige afname van voetbalvandalisme.** De gebruikte informatiebronnen wijzen op een stabilisering en een lichte tendens tot afname van het voetbalvandalisme.

5.2 Kenmerken vervolgproject

In Rotterdam heeft men, met de spreekwoordelijke daadkracht die deze gemeente algemeen wordt toegedacht, reeds maanden geleden besloten dat het project na de experimentele fase gecontinueerd dient te worden.

De hoofdlijnen van het vervolgproject zien er als volgt uit:

- Het vervolgproject duurt twee jaar (1990/1991; 1991/1992) en wordt het eerste (reeds lopende) voetbalseizoen gekenmerkt door een gezamenlijke financiering van gemeente en voetbalclub (ruim twee ton op fifty-fifty basis); voor het seizoen 1991/1992 wordt naast de bijdrage van de club en de gemeente het rijk om een 50% bijdrage in de projectkosten gevraagd.
- Het nieuwe supportersproject is gebaseerd op een samenwerkingsovereenkomst tussen stichting Feijenoord en Stichting ROTS (Rotterdams Steunpunt jongerenwerk).
- De doelstellingen en de subdoelstellingen van het nieuwe project zijn dezelfde als tijdens het experiment.
- Ook het nieuwe project kent een breed samengestelde begeleidingscommissie.
- De uitvoering van het project wordt geconcretiseerd in de beschikbaarheid van een supportershok en het functioneren van 3 projectmedewerkers (2 supporterbegeleiders waarvan er een tevens als projectleider fungeert en 1 ambulante medewerker, wiens taak het is om contact te leggen met gevestigde instellingen van jeugdwelzijn).
- De inhoudelijke continuïteit tussen oude en nieuwe project dient gerealiseerd te worden via de Stichting ROTS, die als werkbegeleiding van de supporterscoördinator heeft gefungeerd binnen het experiment.
- In de uitvoering van de activiteiten wordt het accent gelegd op:
 - . contactlegging met supporters;
 - . vroegtijdige signalering van problemen;
 - . activiteiten met een deel recreatieve, maar vooral preventieve betekenis.

De geïnterviewden hebben allen positieve verwachtingen van dit vervolgproject. Men ziet door participatie van de Stichting ROTS (als opvolger van bureau HALT) ook meer mogelijkheden contacten en activiteiten te realiseren op het gebied van jeugdwelzijn.

Sommigen pleiten er echter voor om niet te wachten met het aanstellen van een ambulante jongerenwerker, speciaal belast met de contactlegging met instellingen op het gebied van jeugdwelzijn gezien de moeilijkheidsgraad van dit werk en de continuïteit met het experiment. De werkwijze binnen het nieuwe project is namelijk in de eerste periode gericht op het gebeuren in en om het stadion. Er zijn inmiddels dan ook 2 supportersbegeleiders aangesteld. Verder wordt door de geïnterviewden benadrukt dat men zich sterk moeten richten op de jonge risicosupporters die nu nog de meelopers zijn. Dit zou ook goed aansluiten bij de aanpak van het jeugdbegeleidingsteam (de politie) die vanuit haar functie primair gericht is op de harde kern van sidesupporters. Tenslotte valt op bij het nieuwe project dat er weinig geregeld is voor systematische overdracht van kennis en ervaringen opgedaan op het gebied van methodieke ontwikkeling terwijl men in Rotterdam deze methodiekontwikkeling zo centraal heeft gesteld binnen de experimentperiode. Voorkomen dient te worden dat de nieuwe supportersbegeleiders in hun zoeken naar de juiste aanpak weer geheel opnieuw beginnen. Het verdient aanbeveling hiervoor gebruik te maken van de aanpakpunten in 'het Actieplan voetbalsupporters en jeugdwelzijnswerk' dat Bureau HALT in het kader van het Experiment Supportersbeleid Rotterdam door de voormalige contactpersoon Jeugdwelzijn heeft laten opstellen.

In het algemeen is men echter van mening dat het nieuwe project goed in elkaar steekt en dat goede resultaten kunnen worden geboekt te meer nu de druk van te moeten presteren die inherent is aan een experiment, is verdwenen. Een dergelijke druk zou niet bevorderlijk zijn bij een dergelijke complexe problematiek als het voetbalvandalisme.

Bijlage 1

Tabellen

Tabel 1: Gooien van fruit e.d. ten opzichte van vorig seizoen

	respondenten
minder vaak	10
hetzelfde	3
vaker	-
nooit	19
geen antwoord	2

Tabel 2: Gebruik alcohol onderweg naar wedstrijden t.o.v. vorig seizoen

	respondenten
minder vaak	6
hetzelfde	16
vaker	1
nooit	11

Tabel 3: Blows tijdens kijken/of onderweg naar een wedstrijd t.o.v. vorig seizoen

	respondenten
minder vaak	2
hetzelfde	20
vaker	4
nooit	8

Tabel 4: Uitschelden supporters tegenpartij t.o.v. vorig seizoen

	respondenten
minder vaak	12
hetzelfde	13
vaker	1
nooit	8

Tabel 5: Gooien vuurwerk t.o.v. vorig seizoen

	respondenten
minder vaak	4
hetzelfde	-
vaker	1
nooit	29

Tabel 6: Vernielingen in trein etc. t.o.v. vorig seizoen

	respondenten
minder vaak	40
hetzelfde	4
vaker	-
nooit	20

Tabel 7: Uitfluiten spelers tegenpartij t.o.v. vorig seizoen

	respondenten
minder vaak	4
hetzelfde	17
vaker	4
nooit	9

Tabel 8: Uitschelden scheidsrechter t.o.v. vorig seizoen

	respondenten
minder vaak	4
hetzelfde	18
vaker	7
nooit	3

Tabel 9: Vernielingen in stadion t.o.v. vorig seizoen

	respondenten
minder vaak	5
hetzelfde	6
vaker	1
nooit	22

Tabel 10: Gooien bommen, strikers t.o.v. vorig seizoen

	respondenten
minder vaak	4
hetzelfde	3
vaker	1
nooit	20

Tabel 11: Pesten agenten, suppoosten t.o.v. vorig seizoen

	respondenten
minder vaak	6
hetzelfde	18
vaker	3
nooit	6

Tabel 12: Meenemen wapens t.o.v. vorig seizoen

	respondenten
minder vaak	4
hetzelfde	6
vaker	1
nooit	23

Tabel 13: Gooien stenen t.o.v. vorig seizoen

	respondenten
minder vaak	6
hetzelfde	8
vaker	1
nooit	19

Tabel 14: Bekogelen treinen t.o.v. seizoen

	respondenten
minder vaak	10
hetzelfde	5
vaker	1
nooit	18

Tabel 15: Vechten met supporters tegenpartij t.o.v. vorig seizoen

	respondenten
minder vaak	11
hetzelfde	12
vaker	4
nooit	5